

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 20. februarja 1867.

Gospodarske stvari.

Denarna stiska v Avstriji. *)

Ne le v življenji posameznih ljudi, ampak tudi v društvenem življenji nastopajo dôbe, ki večkrat za vse življenje ali človeku ali združbi odločujejo osodo.

Tako razsojevalne dôbe so jako razne. Iz ozira na narodno gospodarstvo zdí se nam treba, deliti jih na koristne in škodljive, na ogibne in neogibne. Ne hodi nam na misel, iz obeh vrst posamezno omenjati vseh, govoriti pa hočemo o dôbi, ki bi utegnila razsodna biti za Avstrijo, in o njenih nasledkih, ki se nam že kažejo, ter iskati pomočkov, s katerimi bi se Avstriji dalo škodljivi, a še ogibni dôbi v okom priti.

Vsi, ki opazujejo in presojujejo avstrijski blagostan, kakor iz enega grla kričé, da je zanemarjeno kmetijsko gospodarstvo vzrok denarnim našim stiskam. Statistika o izvožnji avstrijskih pridelkov v tuje dežele s svojimi številkami potrjuje te tožbe, ker dokazuje, da Avstrija vsako leto za 47 milijonov goldinarjev več tuje blaga vvaža, kakor v tuje kraje izvaža domačega, da toraj vsako leto 47 milijonov zmanjkuje Avstriji, ki jih plača za tuje blago, ki se v naše cesarstvo prodava; ta primanjkljaj se ne poravná, dokler prav za toliko ne poskoči izvožnja domačih pridelkov, ampak ž njim se tujim deželam plačujejo stari in z nova rastoči dolgovi.

Omenjena številka je vzeta iz lanskega letnika avstrijskih obrtnikov, je tedaj resnična in tedaj resnega premišljevanja vredna. Imenovani letnik pa navaja še dva druga vzroka denarnih avstrijskih stisek; prvi je ta, da ima dunajska banka za četrtino bankovcev manj med svetom, drugi pa ta, da v blagajnici leži veliko denarja, kterege država za-se potrebuje.

Ta „hudobna trójica“ je môra, ki v svojih kleščah tišči denarne zadeve, zlasti je pa prvi vzrok vedno krvaveča rana, ki slabí državo in jej protí pogin. Ta rana je glavni vzrok naših denarnih stisek; kdor zaceli to rano, ta reši Avstrijo.

Čem manj je denarja med svetom, tem več kmetijskih pridelkov in obrtnijskih izdelkov dobiš za isti znesek, to je, tem cenejši so kmetijski pridelki in obrtnijski izdelki. Vendar pa kmetovalca bolj kot obrtnika tare nizka cena, in temu sta vzroka dva; prvi so veliki stroški za prevažanje njegovih obsežnih pridelkov, drugi pa ta, da so pridelki tem cenejši, tem več jih deželi ostaja čez lastno potrebo. Obrtnijskih izdelkov poslednji vzrok v tej razmeri ne zadeva, kajti kupujejo jih tudi tuje dežele in to saj nekaj časa zadržuje prenažno znižanje njihove cene. Vendar se pa

moti, kdor misli, da imenovana dva vzroka obrtniji kar nič ne znižujeta cene. Stroški za prevažanje obrtnijskih izdelkov so sicer nižji, kakor za prevažanje kmetijskih pridelkov, in to zato, ker sta njihov obsežek in njihova teža veliko manjša; a znameniti so vendar le tako, da obrtniku znižujejo ceno. — Če se obrtnijski izdelki tudi bolj izvažajo v tuje dežele, kakor kmetijski pridelki, vendar ta izvožnja ni toliko, da bi obrtnikom kazala dobiček, k večjemu jim le zgubo nekoliko zmanjšuje. Jasno je toraj, da imenovani trije vzroki jako slabijo in tarejo tudi obrtnijstvo.

Obrtnijstvo (rokodelstvo) ima velik upljiv na kmetijstvo, kmetijstvo pa na obrtnijstvo. To se lahko umé iz naslednjega pomisleka. Kadar obrtnik svojih izdelkov ne more v domači deželi prodati zovoljo pomanjkanja denarja, ampak jih večidel pošilja tujcem, tedaj mu izvožnji stroški manjšajo cenó blagá, zato dela za majhen dobiček, če ne celó v zgubo. Kaj pa iz tega izhaja? Da mora živeti, mora si pritrgovati na živežu in omejevati svojo obrtnijo. In komu to zlasti škoduje? Prav kmetijskim pridelovalcem; kajti davščine in potrebščine so mu vedno iste, če ne večé, svojih pridelkov pa ali ne more prodati, ali jih mora prodajati prav po nizki ceni. To pa je vzrok, da tudi on ne kupuje obrtnijskega blagá, kterege mu ni neobhodno treba, in tako mora obrtnikom zniževati se zaslužek. Obrtnik in pridelovalec se toraj vzajemno slabita. V tej vojski za denar je pa pridelovalec toliko na boljšem, da mu kmetijstvo, če tudi gré rakovo pot, donaša saj hrano, dokler mu kmetije ne prodadó upniki, katerim mora priti v roke, če stroški njegovi presegajo prejemke njegove.

V kakošni razmeri pa javne davščine stojé z državljanskim premoženjem, vedno ginočim?

Državni stroški se ne znižujejo v razmeri, v kateri gine državljansko premoženje. Kaj izhaja iz tega? To, da se davki ne dajo primerno zniževati, da nas davki čedalje bolj stiskajo in da država čedalje bolj slabí v denarnih zadevah. Da je temu res, jasno je kot beli dan. Dokler se ne znižajo državni stroški, dotle se ne morejo znižati davki, s katerimi se plačujejo stroški. Čem manj premoženja imajo državljani, tem teže plačujejo davke, tem bolj jih toraj tiščé. Čem ubožniši so državljani, tem slabejša je država v denarnih zadevah. Ako se torej Avstriji vsako leto za 47 milijonov goldinarjev zniža, davki pa isti ostanejo, očitno je, da ima premoženje, znižano za 47 milijonov, odrajtovati iste davke, ktere je plačevalo, predno je bilo znižano, ali z drugimi besedami rečeno, od kapitala je treba plačevati više odstotke, to je, više davke. Davki, čeravno v isti številki, so tem viši, čem bolj se je zmanjšalo premoženje, od kterege se plačujejo. In to je, kar čedalje bolj tišči državljane, in slabí državo. Davki,

*) Iz časnika dunajskega gospodarskega društva.

na ta način povišani, kmetovalcu če dalje bolj branijo kupovati obrtnijsko blagó; to je pa vzrok, da obrtnija začne pešati tako, da onemore; onemogla domača obrtnija kapitalov, od katerih so se nekdanj plačevali davki, ne vabi iz tujih dežel in tako vsihajo studenci, iz katerih bi imelo čedalje več davščinteči za čedalje več državne potrebe. To je pot, ki državo naglo pelje v prepad, v katerem ni več moč spoznati, ali je on, ki je poprój onemogel, druge va-nj potegnili za seboj, ali pa zadnji s svojim padcem prejšnje pred seboj pahnili va-nj.

Podoba, ki se nam v teh premislekih razvija pred očmi, nam v podablja pogrezajočo se državo. Koga ne straši ta podoba, ki bi utegnila imeti nasledke, katerih še ne slutimo ne!

Opešalo kmetijstvo in onemoglo obrtnijstvo pa nimate samo tega nasledka, da si ljudstvo zmanjšuje svoje potrebščine; ampak one tudi moč národom slabé; ker pa avstrijski narodi ne živé na kakošnim otoku, ampak sredi med močnejšimi narodi, zato pride čas, ko jim bode tuja moč razsodila osodo. S čem se neki hoče država braniti, ktera nima še toliko obrtnije, da bi si sama pripravila orožje in druge vojskine potrebščine! Kako se more braniti država, če državljanji nimajo prihranjenega denarja ali premoženja, da bi si nakupili orožja in plačevali vojsko!

Prepozno smo spoznali, da ima zanemarjeno obrtnijstvo tako nesrečne nasledke; tega krivi so oni, ki so se predolgo zibali v tolažilni misli, da Avstrija je država poljedelstva.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* Mačice laških bčel (kraljice) — se morejo naročiti pri gosp. dr. Blumhof-u et Comp. v Luini poleg vélikega jezera (Lago Maggiore) na Laškem po naslednji ceni:

od	1.—15. maja	uplemenjena		srednji roj		cel roj	
		matica z združicami:	za 10 frankov	poldrugi funt težak:	21 frankov	težak tri funte:	27 frankov
„	15.—31. „	„	9	„	19	„	25
„	1.—15. junija	„	8	„	17	„	23
„	15.—30. „	„	7.50	„	15	„	21
„	1.—15. julija	„	7	„	14	„	19
„	15.—31. „	„	6.50	„	13	„	18
„	1.—15. avgusta	„	6	„	12	„	17
„	15.—31. „	„	5.50	„	11	„	16
„	1.—15. septembra	„	5	„	10	„	15
„	15.—30. „	„	4.50	„	9	„	13
„	oktobra meseca	„	4	„	8	„	10

Kdor 20 in več mačic na enkrat naroči, če ravno se imajo na več krajev in ob raznih dôbah razposlati, ta dobi 10 odstotkov odpusta (rabata) od cene. Razun tega se takim naročnikom, kateri veliko bčel naročijo, po številu naročenih mačic ali kraljic ena ali tudi dve na vrh daste. — Pisma in denarji se le frankirani, to je, poštnine prosti prejemaajo. — Frank veljá 43 krajc. našega denarja.

* Zoper plesnobo. — Prav pogostoma se pripetí, da klobase, plečeta in druga jedila v shrambah plesnijo, posebno če so v kakem zaduhlem hramu shranjena. Da se to odvrne ali zabrani, ni nič boljšega pripomočka, kakor je kuhinjska sol, ktera se v kaki skledi le s toliko vode polije, da se sol kakor v močnik raztopí. — Ako plesnive klobase s to solnino prav redko namažeš, plesnoba se ž njo brž prežene, in čez ene dni so klobase s celó tankimi solnimi kristalčki prevlečene. Ti obvarujejo klobase, da se jih plesnoba več ne prime. Ravno tako naj se ravná s plečeti, kračami in drugo mesnino, če jo plesnoba v členih napada.

Varite se plesnjivega kruha!

Neka družina (oče, mati in 5 let stara deklica) — tako piše zdravnišk časnik — je bila 14 dni od doma. Ko se povrnejo na dom, najdejo hleb črnega kruha, ki je bil domá pečen in je v omari ležal, čez in čez s plesnobo prevlečen; očedijo ga, pa ga jedó. Al kmalu začne vse tri po trebuhu zeló klati, težko se jim dela, in hud krč jih napada. Na njih ječanje in stokanje prihité bližnji sosede, in ko vidijo, da jih bolezen hudo vije, neutegoma leté po zdravnika, kateri po velicem prizadevanji očeta in mater srečno smrti otme, deklica mu pa med rokami ugasne.

Popotnikove opazke po Angležkem.

Častiti čitatelj, ker si me nekdanj — ker dolgo časa je že, kar sem imel priliko pisati — spremljal na mojem potovanji, lahko bi si bil mislil da sem pri obrtnikih angležkih in njihovih družbah zamrl, vendar temu še ni tako. Naveličavši se mestnega življenja, kjer vendar zdaj zopet rad živim, podal sem se na deželo, da se s farmerji ali kmetovalci angležkimi nekoliko seznanim. Ako si človek hoče kaj ogledati, mora se le na prčevih kolih voziti, in kdo neki bi tega ne storil, ki niti podagre niti kurjih očés ne pozná? Vendar tukaj na Angležkem se ne potuje tako po študentovsko kakor v Avstrii; tukaj nič ni znana zlata prošnja „pauper studiosus sum, petoque viaticum“, kar pa bi jez predstavil vsem slovenskim študentom, ki to gêslo nosijo: „Nemaren sem dijač, nesramen mlad berač“. Morebiti da se kateri naših dijačev nad to prestavo spotakne, pa mislim, da pomen sem zadel; kar se pa mojega jezika tiče, to vem, da sem še precej neotesan in neopiljen; pesnik nikakor nisem; kako bi tedaj v štihih (verzih) sladko zvoneče prestavljati mogel! Sicer mi je dobro znano, da se mnogo mnogo naših dijakov z vso silo z verzljanjem pečá — nota bene — tudi jez sem nekdanj vès vnet pegaza za rep popadal, pa zdaj so mi vse take želje prešle, kar sem enkrat z mršavega kluseta padel — ti verzlajoči dijaki tedaj, ki mnogokrat vès dragi čas, namesti da bi se koristnih reči za življenje učili, zaverzljajo in v luno trkajo, naj moje verze blagovoljno popilijo, ker so mi iz peresa zleteli, da ne vem kako.

Al kam vedno zahajam! Potujva, dragi čitatelj, čez polje, pašnike, travnike, vrte in umetno zasajene loge. Tú je kaj prijetno, posebno meseca junija in julija, kadar ni velike vročine. V farovž ne pojdeva v noben; fajmoštri imajo ženke, ki niso tako postrežljive kakor kuharice naših gospodov; poleg teh pa se ve cele kope otrok, — med njimi se tudi lepih hčerek ne manjka. — Al vse to nič ni za naji; potujeva naprej; celi dan ne srečava prijaznega obraza, še za denar ne, ki vendar navadno prijazna lica donaša, in kadar treba, pojdeva v „public house“ t. j. krčmo. Al te so navadno presneto slabe; saj jez jih ne morem več hvaliti, kakor one v Istrii in Primorji. V teh „public house-ih“ dobiš piti porter ali ale (pivo angležko) celó mlačno in toplo, ter gin ali brandy (žganje). Jesti dobiš pol pečene govedine ali ovčevine (rost-beef in mutton) sira in kruha, naj gotoveje pa čaja. Vse to ti je še dosta dobro, se ve da, ako imaš želodec že poangležen. Pri tem pa vendar tudi to povem, da dobre angležke jedí so boljše kakor ktera si bodi druga čalobodra. Kar se prenočišča tiče, ima s tem človek na deželi veliko sitnost, ako ne prideš v kakšen trg ali vas, kjer je kakšen lodging-house, težko ti ga je pridobiti. V angležkih vaséh pa nikako ni tako živo, kakor je v naših na večer, veselega petja ni slišati, samo Me-

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 27. februarja 1867.

Gospodarske stvari.

Laške čbele.

Kaj je to, da v nemških časnikih „Wiener Zeitg.“, „Neueste Erfindungen“ beremo večkrat od velicega razločka italijanskih čbel mimo nemških, in čujemo une veliko bolj priporočane mimo teh? Ta razloček nam pri naših slovenskih čbelah, če prav vemo, ni bil še nikjer naznanjen, morebiti spričo tega ne, ker so italijanskim (laškim) bolj sorodne. Nemško pleme, kakor se piše, je namreč po zadnjem koncu života bolj kratko in bolj črno, po značaji je manj delavno in manj rodovitno; italijansko pleme je nasproti bolj dolzega, proti koncu špičastega života, ima več rumenih opasov med temnimi in lednjo ost vso črno, je tudi neutrudno delavno, in vse bolj rodovitno. Temu plemenu se nam zdijo podobne slovenske čbele, zatoraj res donajajo veči dobiček. Kaj vé pravite „Novice“?

Odgovor vredništva. „Novice“ so o laških čbelah že nekterekkrat pisale. Po želji častitega gosp. dopisnika ponavljamo nektere važnije opazke. Dolgo se je mislilo, da vse čbele so le enega plemena. Sedaj je pa gotovo, da se laška čbela zeló loči od naših navadnih. Je sicer ravno take podobe in velikosti, pa drugač je pisana in lepša; prvi trebušni pas je rdeče-rumen; posebno matica je lepa; okoli života ima pas kakor pomeranča rumen. Pa ne samo lepša je laška čbela, tudi veliko krotkejša je; človeka ne piči drugač, če je hudo ne stisne; zato pravi vsem čbelarjem dobro znani čbelni oče, fajmošter Dzierzon, da so laške čbele tako krotke kakor da bi žela ne imele. Vrh tega so še veliko pridniše in rodovitniše mimo naših navadnih. Konzistorijalna svetovalca Zacke in Zeus, ki sta na svojem potovanji po Italii več čbelnih voljnjakov obiskala, sta ondotne čbele sèm ter tjà na tanko pregledala; pripovedujeta nam, da so čbele v Italii vedidel jako zanemarjene; zato je pa tudi njih bira na medu in vosku revna, in pravita, da panj laških čbel ob biri komaj kakih 20—25 funtov medú nanese. — Da bi bile laške čbele pridniše od družih dežel, kakor nekteri čbelarji trdijo in pravijo, da so se po raznih skušnjah od njih pridnosti dovolj prepričali, tega nikakor ne tajimo. Da so pridniši pa od nemških ali pa naših slovenskih, tega jim pa tudi nikakor verjeti ne moremo. Marsiktere skušnje so dokazale, da nanesó čbele v naših krajih v dobri ajdovi paši polne panjove in še v naložene škatlje do vrha medú, tako, da se med njimi večkrat panj nahaja, ki blizo do 100 funtov tehta. Iz tega je očitno, da so naše čbele vse skrbí in hvale vredne. Al naj se skusijo tudi laške, saj se, kakor so „Novice“ v letošnjem 8. listu povedale, lahko dobijo.

Denarna stiska v Avstriji.

(Konec.)

Avstrija je država poljedelstva! Tako pravijo nekteri; toda naj nas nikar ne slepi to hvalisanje; kdor to trdi, ta Avstriji smrtno sodbo podpisuje. Poglejmo si lepi ta izrek, ima li zdravo jedro v sebi? Ali morda hoče reči: Avstrijsko polje je tako rodovitno, da s ceno zemeljskih pridelkov, ki so nam odveč in jih prodajamo v tuje dežele, lahko zadostimo vsem svojim potrebam in željam? Da temu ni tako, to kaže izvoznja; kajti le trije odstotki vseh pridelkov se izvažajo v tuje dežele. — Ali nam oni rek hoče povedati, da je poljedelstvo, ki je obrtniji jemalo delavce, na visoko-umetni stopnji? — Tudi to ni res; kajti prav v deželah, kjer je obrtnija živa in na visoki stopnji, tudi polje bolj rodi. Tega se lahko prepriča vsak, ki hoče le količkaj pogledati v statistiko.

Omenjena korist, ki se Avstriji kaže iz poljedelstva, je le dozdevna in samo na videz; deloma še celó ni želeti, da bi Avstrija v resnici bila poljedelna država, in to zato ne, ker poljedelski pridelki nikakor niso stanovitni; kajti izvoznja poljedelskih pridelkov le tuje dežele živí in gnojí, slabí pa domače. Le enostranski kmetijski razvitek našega narodnega gospodarstva je Avstriji dal ime, da je poljedelska država.

Avstriji na škodo je zlasti to, da jej vsako leto mnogo denarja zgine v tuje dežele, iz katerih se več ne vrne. So sicer nekteri, ki pravijo, da se ta škoda že kako domá poravná. To misel jim vdihajo razlogi, ki so se rodili le v njihovih možganih; razlogi, o katerih skušnja kaže, da so izmišljeni. Za naš izrek nate dokaz. Ko bi vsak goldinar, ki gré na tuje, ceno primerno povikšal vsem domá ostalim goldinarjem, to je, ko bi domá ostali denar bil prav toliko več vreden, kolikor ga je šlo na tuje, ostalo bi domá res vse pri starem, cena ne bi se znižala blagu, v kupčiji ne bi se nič spremenilo, ta škoda bi se res poravnala. Toda kako je to mogoče? Edini pomoček bil bi ta, da se ob istem času tudi vsem delavcem dnina, uradnikom plača, davščine itd. znižajo prav za toliko, kolikor se je cena zvišala denarju; to bi jim ne bilo na nikakoršno škodo; kajti s plačo, v tej primeri znižano, dobili bi toliko blagá, kolikor z višo, katero so prej imeli. To je edini pogoj, ako hočemo, da se domá poravná škoda, ki nam jo dela denar, potujoč v tuje dežele. — Toda vprašam, je li mogoče, izpeljati in vresničiti ta pogoj? — Nikakor ne. Onih 47 milijonov, ki nam zginejo vsako leto, ne gré zadnji dan leta iz Avstrije, tudi ne en dan v letu, ampak vsaki dan ga leze nekoliko; a prav za toliko pa, kolikor nam denarja vsaki dan uide iz Avstrije, morale bi se vsaki dan znižati vse letnine, plače, davščine itd., ako hočemo, da se domá poravná škoda,

ki nam jo dela denar, v tuje dežele odhajoč. Tako poravnavanje dan za dnevom je pa nemogoče; to nam mora potrditi vsak, ki vé, kaj je država. Ko bi pa to tudi mogoče bilo, vendar bi nam še ne pomagalo; kajti tuje dežele bi se javalne ozirale na ceno našega denarja, ki jo ima pri nas domá; če se pa ne ozirajo na to ceno, kaj se bode zgodilo? Če dalje teže in če dalje manj bomo kupovali istega blaga, ki se dobiva le iz tujih dežel, in to že zato, ker nam onemoglo obrtnijstvo ne more iz tujih dežel privabiti toliko denarja, kolikor ga potrebujemo, da bi si kupovali tuje (kolonialno) blago, kolikor ga nam je treba.

Iz tega, kar smo dozdaj govorili, je razvidno, da je premalo denarja med svetom, in to je glavni vzrok denarne avstrijske stiske. Naj nam bode dovoljeno, tudi govoriti o pomočkih, ki nas rešijo iz nje.

Izmed imenovanih treh vzrokov, da nam primanjkuje denarja, je glavni ta, da vsako leto gré več denarja iz Avstrije, kakor ga pride nazaj. Kdor odvrne ta vzrok, ta odvrne tudi druga dva.

Važno je toraj vprašanje, kako bi se dal odvrniti glavni vzrok? Da zacelimo to rano, treba nam je dveh pomočkov:

Prvi je skrbeti za to, da se čedalje več našega blagá izvažá v tuje dežele; drugi pa ta, da se čedalje manj tujega blaga vvažá v našo državo, le po teh dveh potih se dá izvoznja domačega blagá najprej spraviti v enako razmerje z vvoznjo tujega blagá.

Nekteri nasvetujejo sicer drugačen pomoček; oni pravijo, da nam mora pomagati le svobodno trštvo, kteremu je glavni namen ta, da si ž njim domá pomnožimo denar. Če prav je res, da se z denarjem, po kupčiji pomnoženem, tudi obrtnija povzdigne na višo stopnjo, vendar ostane ta pomoček le enostransk, dokler se nam ne posreči, da denarja ne pomnožimo z žlahtnimi rudami, v domačih rudnikih izkopanimi.

Kdo bo hotel trditi, da se državi denar pomnoži le po svobodnem trštvu, to je, s tem, da smemo blago brez vsake ovire kupovati v tujih deželah, v kterih je cenejše? Da je na pr. Peter, ki kupuje cenejše tuje blago v primeri s Pavlom, ki mora kupovati dražje domače blago, toliko na dobičku, kolikor je tuje blagó cenejše od domačega, to je jasno; al prav tako jasno je, da je Petrov denar šel iz domače države, Pavlov pa je domá ostal. Kaj se pa iz tega izhaja? To, da je v naši državi toliko manj denarja, kolikor ga je Peter izdal za tuje blagó; prav za Petrov denar je tedaj naša država ubožnejša. Že v tem oziru je državi na škodo, da se kupuje tuje blagó, če tudi je cenejše? Kaj pa porekó domači obrtniki in rokodelci, ako bi večí del državljanov ravnal po Petrovem izgledu in kupoval cenejše tuje obrtnijske izdelke? Ozrimo se na žalostni stan domačih železnikarjev! Kako se spečavajo pa tudi zemeljski pridelki v istih krajih, kjer je obrtnijstvo opešalo ali celó onemoglo? Kdo nadomesti davke, ki so se plačevali v istih krajih?

Toda pogledimo glavni razlog, s kterim svojo misel podpirajo oni, ki v nebo povzdigujejo svobodno trštvo. Oni pravijo: To, da so domači izdelki draži od tujih, kaže, da je naše obrtnijstvo protinaravno, torej neumno; torej si bo denar, ki v obrtniji ne donáša primernih ali celó nobenih obresti, iskal poti, po kteri bode dosedanjemu obrtniku obrodil še primeren dobiček.

Ta razlog je sam po sebi resničen. To kaže naslednja prilika: kdor ima denar kje varno naložen brez obresti, gotovo ga bode dolžniku odpovedal, ako isti denar lahko varno izposodi po pet odstotkov. Ali pa ta razlog veljá tudi od obrtnijstva? Nikakor ne. Obrtnik ima mnogo ovir, ki mu branijo, po izgledu denarnih

kapitalistov vsaki dan prekladati svoj denar; tó omejnemo najglavniše: obrtnik velik del premoženja ali celó vse premoženje lahko zgubi, predno pride k spoznanju, da je v obrtniji slabo naložen njegov denar; — če pa tudi dosti zgodaj spozná, da mu obrtnija donáša premajhene obresti, ali da mu celó kaže zguba, vendar brez velike zgube ne more ustaviti svoje obrtnije, kajti koliko vrednost imajo potem draga poslopja in drage mašine njegove obrtnije? Kakošna zguba čaka njegovih rokodelcev, ki morda drugej dolgo časa ne morejo najti dela? To jasno kaže, da ni na vsako stran resničen oni razlag, s kterim se zagovarja neomejeno, prenapeto svobodno trštvo. In prav tej se upiramo.

Če država domačo obrtnijo podpira v tem, da na eno stran primerno omeji vvožno tujih pridelkov, na drugo stran pa skrbi za njen napredek, kmalu bode domača obrtnija dospela na isto stopnjo, da bodo naši obrtnijski izdelki mogli meriti se s tujimi, če ne na zahodnje kraje, gotovo pa na vzhodne, to je, bode se čedalje več domačega blaga izvažalo iz naše države v tuje dežele.

Strah, da bode omejena svobodna kupčija na škodo njim, ki potrebujejo obrtnijskih izdelkov, ker bodo morali dražje plačevati domače blagó, je puhel; kajti konkurencija domačih obrtnikov ga bode pregnala, in to tem hitrejšé, čem prej se bode povzdignila domača obrtnija in čem več denarja se bode obrnilo na obrtnijstvo.

Od kod pa izhaja to, da ima vendar neomejeno svobodno trštvo toliko zagovornikov, da je skoro nemogoče misliti, da bi ktera druga pot bila prva?

Razlogi, s kterimi se zagovarja svobodno trštvo, so človeku tako rekoč prirojéni, torej zagovornikom ni težko, zbuditi jih njim, ki le po lastnem dobičku hrepené ne vprašaje za občno državno korist. Človečanski tej misli — lepí sami po sebi — se uklanjajo celó taki, kteri sprevidijo, da jim je hvalisana zlata svoboda na lastno škodo.

Svobodno trštvo se mora previdno vpeljevati, če hočemo, da ne bode narodom na škodo. Tega izreka ne moremo bolje zagovarjati, kakor da navedemo besedo istega moža, kterega zagovorniki svobodnega trštva imenujejo svojega očeta: in ta je Adam Smit, kteri pa govori tako-le: „Okoliščine držav, ki hočejo svobodno tržiti med seboj, si morajo podobne biti.“ Prav tega Smitovega izreka se držimo tudi mi in vsled njega pravimo: predno se poprimemo svobodnega trštva s katero državo, poskrbimo za to, da se povzdigne domača obrtnija tako, da se bodejo domači izdelki mogli meriti z izdelki iste države, s katero hočemo svobodno tržiti. Kdor drugače ravná, ta hvali in povzdiga tržno svobodo na grobu svojega pogina.

„Carey“ pravi: svobodnemu trštvu, ki se o trenutku zdi potrebno, žrtvujemo svobodo prodaje domačih izdelkov — polagama — toda gotovo ginočo.

Avstrija je prav blizo nevarnosti spoznala, da se njena moč mora opirati na delo, to je, na obrtnijstvo; le v pomočkih, s kterimi bi se dalo obrtniji pomagati na noge, še omahuje. Da se to vprašanje prav reši, to je prva zapoved. In po kterem poti se dá rešiti to vprašanje? Mi smo tega prepričanja, da je ustavna pot edino prava; le državni zbor mora na svojo vest vzeti in rešiti to prevažno stvar národnega gospodarstva.

Cesarske postave.

Postava,

veljavna za vojvodino kranjsko.

Po nasvetu in s privoljenjem deželnega zbora Moje vojvodine kranjske ukazujem v dodatku k cestni postavi od 14. aprila 1864, kakor sledi: